

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8.-, ZA DIJAKE KRON 6.-, POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10.-, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13.-

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 15. JUNIJA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 42

Pogled na Kosovo polje, kjer je bilo uničeno prvo in drugo srbsko kraljestvo.

Topništvo v gorah ☉ Gori Menicigolo in Albiola ☉ Padli junaki ☉ Gorska patrolja
Namerjeni topovi v višinah ☉ Italijanske krogle ☉ Tirolec v vojski ☉ Kanonik Kržič

Rožlin in Urjanko.

Po narodni pesni
spisal
dr. Leopold Lénard.

(Dalje.)
Toda Rožlin se ni dal prijati. — Baron Šildhausen je nastopal kot kak general, obdal čisto po vojaškem načrtu velo pogorje, kjer je mislil, da se nahaja Rožlin, z vojaki, grajskimi hlapci in gonjači izmed ljudstva. Žoževali so krog vedno bolj. Šildhausen je mislil, da ima Rožlina že v pasti. Kolikor bliže so šli, toliko previdneje so postopali. Slednjič so prišli od vseh strani in obdali dolinico med vrhuncem, kjer bi se moral nahajati Rožlin, toda dolinica je bila prazna in razbojnikov nikjer nobenega. Po tleh so se nahajali še sledovi njihovega taborišča, ostanki jedi in znaki ognja. Ni dolgo, ko so morali biti še tukaj, toda med tem ko so se bližali gonjači, so morali razbojniki zaslutiti nevarnost in pobegniti po strmih stezah čez vrhe.

Taki slučaji so se ponovili velikokrat in Šildhausen je postajal vedno bolj nepotrpežljiv. Morali so se nahajati med domačim prebivalstvom ljudje, ki so sporočali razbojnikom o vsakem gibanju preganjevalcev.

Rožlin je postajal celo vedno predrznejši in izgledalo je, kakor da bi se hotel norčevati iz svojih zasledovalcev. Vedno bolj pogosto je prihajal v doline, nastopal je kar javno in takorekoč izzival državno oblast.

Ko je bil v Prelesju semenj, so biriči klicali ljudjem, da morajo pomagati loviti roparje in žugali s hudimi kaznimi vsakemu, ki bi kakorkoli šel na roko tem ljudem. Birič je prebral ta oklic s papirja, potem si pa obrisal pot s čela, zvil papir in ga vtaknil v žep ter se ozrl okrog, kje je najbližja krčma. Bilo je namreč poleti in kričanje ga je izmučilo in užejalo. Toda v istem trenutku se je spomnil, da nima v žepu več kot dva groša, kar je bilo tudi takrat, ko je bilo še vse bolj poceni, premalo za njegovo žejo. Toda morda se bo dobil med kmeti kdo, ki mu bo plačal liter vina. V tem trenutku je stal pred njim visoko raščen in žilav človek, ki ni bil niti kmečko, niti gosposko opravljen.

To mora biti kak nov uslužbenec grofa Rumpelstättna, ali pa kateri izmed ljudi, katere je Šildhausen pripeljal s sabo, mislil si je birič. Toda tujec mu ni dal dolgo premišljevat, ampak vprašal ga je kar naravnost:

»Ali si žejen?«

»Žejen pa vedno.«

»Torej pojdiva na mero vina.«

Birič si tega ni pustil dvakrat reči in stopila sta pod zelene veje, kjer je kmet Podlesnik točil domače vino. Vino je bilo pitno in vročina huda. Kmalu se je nabralo okrog njiju celo krdelo žejnih mušic, raznih ljudi, ki živijo pod gradom in od grada, biričev in škric, ljudi, ki bi morali skrbeti za mir in red na sejmu. Bokal je bil premajhen in neznanec je velel postaviti na mizo puterh, ki je obsegal celo vedro.

»Le pijte, le,« rekel jim je, »da boste vedeli, kako zna Rožlin pogostiti svoje prijatelje.«

Pivci ga pa niso razumeli in ga tudi niso mnogo poslušali, ampak pili so dalje

in se prerivali, kdo bo prišel prej do čepa. — Tujec jim je moral govoriti jasneje in je rekel:

»Muhe pijane! žrete in žrete, pa še ne vprašate, kdo vam daje za pijačo. Če vas bo kdo vprašal, recite, da vas je Rožlin tako napojil.«

»Bodi tiho o Rožlinu,« rekel je načelnik grajskih hlapcev, debeli Miha, ki je bil danes odgovoren pred gosposko za mir in red na sejmišču. »Ne govori o volku, da ne pride iz gozda.«

»Ti bi se moral pravzaprav še veseliti, da sem prišel,« odvrnil je Rožlin. »Volka ni treba več klicati, volk je že tukaj. Jaz sem Rožlin, ki vam dajem za pijačo.«

»Pojdi se solit s svojimi dovtipi.«

Hlapci in biriči so se smejali in pili dalje.

Rožlin je bil v zadregi, kako naj bi tem ljudem dokazal, da je res isti. Pogle-

so že precej vinjeni in niso imeli več treznega razsodka. Rožlin jih je pa vprašal predrzno in izzivajoče:

»Sedaj vas pa vprašam zadnjič: Ali verjamete, da sem res tisti Rožlin, katerega iščete po Črnih gorah? Če ne verjamete, vas pa pretepem vse skupaj in potem boste verjeli. Ptiča se spozna po petju, razbojnika pa po udarcu.«

Hlapci so bili tako presečeni, da so kar debelo gledali in niso vedeli, kaj bi. Rožlin je pa izdrl iz zemlje kol, ki je pri vходу podpiral šotor, in začel udrihati po njih. Bili so vinjeni in presenečeni ter se niso nič branili. Mlatil jih je kot snope, dokler se niso razkropili na vse plati. Okrog njega se je pa nabralo sila mnogo ljudi, ki so gledali in se smejali.

»Da bodo vedeli, kdaj so dobili med sebe Rožlina,« rekel je načelnik roparjev, vrgl kol proč in mirno odkorakal med ljudmi. Nekaj trenutkov pozneje ga že ni videl nikdo več.

Medtem ko se je to zgodilo, so pa prišli razbojniki od druge strani h kramarjem, ki so prodajali pod milim nebom razno blago, si nabrali, kar se jim je zdelo potrebno, naložili tovore in odnesli. Ker jim je bilo pretežko, so naložili na voz, s katerim je nek kramar pripeljal svoje blago, in odpeljali vse mirno po cesti naprej. Kramarji so kričali na pomoč, toda pomoči ni bilo. Biriča nobenega blizu, tudi sejmarji so večinoma odšli proti drugemu koncu, odkoder se je razlegal hrušč, kar jih je pa bilo, se niso upali ustavljati dobro oboroženim razbojnikom.

Novica o tem dogodku se je raznesla naenkrat po vsej okolici in daleč naokrog. Prišla je seveda tudi do ušes barona Šildhausna in grofa Rumpelstättna, toda izvedela nista tako, kot se je vršilo, ampak kakor so pripovedovali prestrašeni hlapci, ki so imeli vzroka dovolj povečati celo stvar in jo zaviti v strašno obleko, da bi odvrnili od sebe očitanje krivde. Po njihovem pripovedovanju je prišlo razbojnikov, da se je tema delala in se jim ni bilo mogoče ustavljati.

Šildhausen je zmajeval z glavo in rekel:

»To je pa vendar čudno! Človek pravzaprav niti ne ve, koliko je teh razbojnikov. Kadar jih lovimo, ni nobenega na izpregled, drugič spet pa nastopijo s celo vojsko. Kako bi živelo v tem pogorju toliko ljudi in kako bi to bilo, da bi se prikazali samo včasih, potem pa zopet izginili brez sledov?« Ali jih je veliko in potem bi se moralo to poznati tudi sicer. Ako pa ni toliko razbojnikov v gorah, kako da pri gotovih prilikah nastopajo v takih množicah? Tako je premišljeval baron Šildhausen in prišel do zaključka, da je pravzaprav celo domače prebivalstvo samo ena roparska banda. Nekaj jih živi v gorah, drugi pa delajo po njivah in lazih, kadar je pa za to prilika in jih prime volja, puste svoje delo in se pridružijo tovarišem, ki živijo v gorah. Tako je sklepal baron Šildhausen in bilo je nekaj resnice v njegovem izvajanju, dasiravno je bilo močno pretirano. Marsikak razbojnik je imel sorodnike v bližnji ali daljši okolici, s katerimi se ni popolnoma pretrgal zveze. Zlasti pred zatiranjem in maščevalnostjo graščakov je marsikdo zbežal v gore in se pridružil razbojnikom. Bili so tudi ljudje po dolini,

Kosci.

Zapisal Fr. B.

Praprotno zacvela
in plan zazorela
in kosec zaslanjal je skrivnost
sen:
o kosi jeklenki,
o travi zelenki,
o vrancu srebrnem, prezlatih
stremen.

Pokukalo solnce
je v dvor skozi line:
„Hej, kosci, vstanite!“ —
že koscev več ni.

Pokukalo solnce
na okence Tine:
„Hej, naglji, cvetite!“ —
več nageljcev ni...

Pokukalo solnce
v zelene planine:
„Trave, zelenite!“ —
že trave več ni...

Hej, kose jeklenke,
čez trave zelenke
si žvižgajo pesem, veselo pojó —
in naglji rdeči
pojo jim o sreči,
na vrancu visokem prek hriba
gredó.

dal je po sejmišču in zagledal soseda Luko ter ga poklical bliže.

»Povej temle ljudem, če nisem res jaz tisti Rožlin, katerega iščejo že nekaj mesecev po vseh hribih.«

»Seveda si! Saj te poznam od onega žeganja, ko si plesal z Zamudovo Alenčico.«

Hlapci so pogledali debelo, toda bili

ki so stali v zvezi z razbojniki in jim za denar ali drugačno plačilo dajali sporočila o gibanju nasprotnika in o ugodnih prilikah za napade.

Nekega večera sta sedela Šildhausen in Rumpelstättin v grajski sobi, obirala tolstega pečenega janca in zalivala jed s štajerskim vinom, katero je stalo pred njima na mizi v ogromnem vrču.

»Ali si že kdaj videl tega Rožlina?« vprašal je Šildhausen Rumpelstättina.

»Še nikoli.«

»Jaz bi pa vendar rad videl predrzneža iz oči v oči.«

»Morda se ti to zgodi poprej, kot se boš nadejal. Ako se govori o volku, pride volk iz gozda.«

»Ako pride, ne bo odšel živ izpred mojih oči. Iz cesarske gosposke se ne sme nikdo nezakazno norčevati.«

Rumpelstättin je potegnil iz vrča in prigriznil kos pečenega janca.

»Pusti še meni kaj«, rekel je Šildhausen.

»Saj lahko hlapec prinese še en vrč, ko bo ta prazen. Pil pa bodem, pijača je polovica življenja. Saj sem dobil po cesarski milosti obširne vinograde na Štajerskem in kmetje mi jih obdelujejo zastonj.«

»Kaj pa za mene, ali je še kaj ostalo?« vprašal je visokorasel krepak možak z močnimi brki pod nosom, ki je v tem trenutku stopil v sobo.

»Kdo pa si ti?« je vprašal graščak začudeno.

»Ljudje mi pravijo kar na kratko Rožlin.«

»Rožlin!« zakričala sta oba obenem.

»Da, Rožlin. Toda danes se me ni treba bati. Prišel sem samo malo na obisk in na kupico vina, kar tako iz prijateljstva. Saj smo stari znanci še prijatelji, dasiravno se menda osebno še nismo videli. Toda jaz sem bil v resnici radoveden poznati tistega gospoda, ki me s tako gorečnostjo preganja po Črnih gorah.«

Šildhausen skoči na noge:

»Primite ga! držite ga!«

»Kdo me bo držal? Vas samih je za to premalo v hlačah, vaš prijatelj že komaj sedi za mizo in se bo v doglednem času zvrnil pod klop, pomočnika pa nimate nobenega blizu.«

Šildhausen stopi korak nazaj in hoče prijeti za kladivo, ki je bilo na mizi, da bi udaril z njim ob kovinasto ploščo, ki je visela na steni, in tako poklical hlapce.

Rožlin je pa pazil na vsako njegovo kretanje, skočil k njemu in v enem trenutku vzel kladivo izpred nosa:

»Bolje je, da ostanemo nekaj časa sami. Saj smo stari prijatelji. Opozorim vas pa tudi, da sedite lepo pri miru in

ne poskušajte nobenih neumnosti. Vidite! vaš meč visi tamle na steni, moja sekira se nahaja pa tukajle v moji roki. Ako jo zavihtim in spustim na vašo glavo, vam zbeži takoj duša iz telesa.«

Gospoda sta razumela položaj in se vsedla mirno na svoje stole.

»Sedaj si hočem pa najprej pogasiti žejo,« rekel je Rožlin in prijel za vrč. Šildhausen ga je ves čas meril z bistrimi pogledi. Rožlin se je delal popolnoma brezskrbnega, toda pazil je na vse. Ko je dvignil vrč k svojim ustnicam, je nenkrat skočil Šildhausen na noge in iztegnil roki, da bi zagrabil Rožlina. Toda načelnik razbojnikov se ni dal presenetiti. Z levico je odmaknil vrč, z desnico pa prijel za sekirico in udaril nasprotnika po roki. Zadel ga je tako dobro, da mu je odsekal nekaj prstov, ki so padli pod mizo, in kri je pordečila tla.

»Sedaj pa imaš!« mrmral je Rožlin. »Ali te nisem svaril, da se obnašaj spodobno?«

Šildhausen se je zgrudil na svoj stol in zastokal bolečine.

»Nikar ne kriči,« opominjal ga je Rožlin, »sicer dobiš še po glavi, da boš umolknil za vedno.«

Šildhausen se je vgrizel v ustnico bolečine, toda ni dal nobenega glasu od sebe. Rožlin se je sklonil k njemu, odtrgal kos platnenega miznega prta in mu zavil roko. Toda kri je tekla nepretrgoma in ranjenec bi lahko izkrvavel.

»Gospod baron se je pri rezanju janca občutno ranil v roko. Hitro prinesi lepa, veliko skledo sveže vode in platnenih ovojev.«

»Ali naj pokličem ranocelnika?« vprašal je hlapec.

»Ne, ni treba! Bomo že sami naredili. Toda prinesi hitro, kar sem rekel.«

Hlapec je takoj teklen iz dvorane. Vršilo se je vse tako naglo, da ostala dva domačina nista utegnila priti do nobenega sklepa. Grof Rumpelstättin je bil že bolj kot napol pijan, oči je imel izbuljene in skoraj že ni več vedel, kaj se godi. Baron Šildhausen je bil napol omamljen od bolečine in je sedaj izgubil ves pogum in samozavest. Hlapec je pač mislil, da je kak znanec prišel na obisk in vstopil v dvorano, ne da bi ga on opazil. Drugače si ni mogel razložiti njegovega samozavestnega postopanja, kakor da je neznanec kak sorodnik ali sicer dober prijatelj katerega izmed gospodov. Kmalu je prinesel, kar mu je naročil Rožlin.

»Sedaj prinesi pa še nov vrč vina na mizo. Alo marš!«

Hlapec je vzel prazen vrč in teklen. Nato je Rožlin izpral Šildhausnu rano, jo zalepil, da ni mogla odtekat kri, in obvezal s platneno cunjo.

»Tako! sedaj si pa zapomnita, kdaj je Rožlin prišel k vama v goste.«

Nato je Rožlin odšel iz sobe in stopal s krepkimi koraki po stopnicah na-

Naše topništvo v visokih gorskih postojankah.

Rožlin je prijel za kladivo in udaril po plošči. Kmalu je stopil v sobo hlapec in vprašal, kaj želijo. Naredil je začudene oči, ko je mesto dveh zagledal tri goste in Šildhausna z obvezano roko. Rožlin je pa spregovoril trdno in odločno:

vzdol. V veži ga je zagledal nek hlapec, uprl vanj svoje oči in zamrmral potem proti tovarišu:

»Ti! Tale človek se mi pa tako podobna zdi tistemu Rožlinu, ki nas je mlatil zadnjič na semnju.«

»Pojdi, no! (kako si 'bo tak človek upal sem?)«

»Pa bi bilo vendar dobro, ako bi vprašali, kdo da je.«

»Sedaj je že prepozno, ker je že zunaj vrat.«

Medtem se je razleglo iz sobe klicanje in hlapec je stekel pogledat, kaj potrebuje gospoda. Naenkrat je bil pokonci ves grad, hlapci so morali zasesti konje

»Kaj se boš jezil? saj vse nič ne pomaga!«

Šildhausna je pa tako govorjenje še bolj jezilo in prizadeval si je na vse kriplje, da bi se polastil Rožlina. Z vztrajnim prizadevanjem se mu je posrečilo tekom časa, da je že zelo iztrebil razbojnike v Črnih gorah. Postopal je natančno po cesarskem razglasu. Tiste, ki so se podali prostovoljno, je vtaknil v vojaško suknjo in od-

njen k vojakom, samo da se njegova preteklost ni tako brezpogojno izbrisala kakor pri onih, ki so se podali popolnoma prostovoljno.

Tako je sestavil Šildhausen že več vojaških čet in jih odposlal v vojaški tabor, deželo je pa očistil razbojništva, ki je prej bujno cvetelo po njej. Vedel je pa, da bo njegovo delo ostalo nepopolno, dokler ne dobi v roke tudi Rožlina. Uporabil je vsa sredstva, silo in zvijačo, razpisal je veliko nagrado, katero dobi, kdor more ujeti Rožlina, a vse zaman. Rožlin se je norčeval iz vsega in po vseh krajih so govorili ljudje skoraj edinole o lovu na Rožlina in se posmehovali nesrečnemu baronu.

Nekoč so iskali Rožlina na gori, razbojniški načelnik je pa medtem pil v Dolenji vasi. Ko so se gonjači vračali, malo, da se niso srečali v ozki soteski. Ako bi ne kričali tako glasno in se ne pogovarjali o svojem lovu, bi jim prišel v pest kakor zajec na strel. Tako je pa že za ovinkom slišal njihovo govorjenje in se jim umaknil za grmovje.

Zvečer se je o tem govorilo v gostilni v Dolenji vasi in sosed Luka je dejal:

»Gosposka in biriči ga ne bodo dobili, ženska ga bo pa uničila.«

(Dalje.)

Naša jugozahodna fronta: Menicigolo-skupina. (Zgoraj.) — Pogled na tirolsko bojno pogorje: Albiola-vrh. (Spodaj.)

in odjahati za Rožlinom, ki je bil že zunaj grajskih vrat. Toda bilo je, kakor da bi se bil udril v tla. Nobenega sledu ni pustil za sabo. Iskali so ga in iskali do večera, a brez vsakega uspeha.

Tako se je norčeval Rožlin iz svojih preganjevalcev in iz cesarske gosposke. Šildhausen se je penil od jeze in prisegal, da ga hoče dobiti v pest, Rumpelstättin je pa pil in tolažil Šildhausna:

poslal k polku. Izpregledal jim je brezpogojno vso preteklost in lahko so začeli novo življenje. Razbojnike, ki se niso podali prostovoljno, ampak so bili ujeti z zvijačo ali s silo, je postavil pred sodnijo, kateri je sam stal na čelu. Komur so se jasno dokazali posebno veliki zločini, je bil obsojen na smrt, kdor je prosil za pomiloščenje in je bil sposoben za vojaško službo, je dosegel pomiloščenje in bil vtak-

Slike z bojišča.

XIII.

Oče in sin.

Spisal Stanko Bor.

Oče in sin sta slonela v zveznem jarku na straži. — Šestnajsti mesec vojne sta praznovala oče Zelan in sin svidenje na bojnem polju. Neki dan, ko se je bataljon vrnil iz prve postojanke v rezervo z občutnimi izgubami, je prikorakala stotnija v vas, kjer je počival bataljon. Nekdo je viknil na pod, kjer so na slami počivali, da prihaja stotnija — in vse je drlo ven, da vidi, nili morda prišel kdo znancev ali prijateljev ali sorodnikov, ki bo prinesel zvrhan koš zanimivih novic iz domače vasi.

Janko Zelan je planil k nemu, ki so korakali v štiristopu, viknil: »Oče,« in ga objel in poljubil.

Vse je pretresel prizor. Staremu Zelanu je padla pri pozdravu puška z rame. Podčastnik, ki bi sicer podivjal radi te najtežje pogreške, ki jo more storiti vojak, ni črnil besedice, ampak je celo sam pobral puško in potrpežljivo čakal, da seže stari po njej. V vrstah se je pojavil radi tega pozdrava nered, vendar so bili prve trenutke vsi tako osupli, da ni nihče posegel vmes. Šele potem, ko sta se oče in sin držala ko prevzeta od ganutja v objemu, se samo gledala — v očeh očeta je postajalo mokro, sina je le tiščalo v grlu — ne da bi mogel eden ali drugi iztisniti besede iz grla, šele potem, ko se je dozdevalo, da sta pozabila na svojo okolico in na dolžnost, kot vojaka, je rekel podčastnik: »No, no, saj ni še vsega konec!« in je ponudil staremu puško in ga opomnil, da koraka dalje. Sin se je v tistem hipu izvil iz objema in odhitel, ne da bi koga pogledal, proti hiši, kjer je stanoval stotnijski poveljnik. Kakor da bi pozabil, da gre k predpostavljene mu, in kake dolžnosti ima proti njemu, je burno

potrkal na vrata in vstopil, ne da bi čakal povabila.

»Gospod poročnik, pokorno naznanjam, moj oče je prišel!«

Poročnik se je ozrl na Zelana, ki je privihral v sobo in z razpeto bluzo, nazaljšano s slamo, in razgretim obrazom nastopil pred poveljnikom, kar skozi in skozi ni bilo v soglasju s službenimi predpisi. Ali predno je mogel spregovoriti, je mlad

ko je pokazal očetu dobro mesto. Ko je stopil na pod s sinom, je vse umolknilo in obrnilo svoje poglede na nju; ko je sin pomagal očetu sneti tornistro s hrbta, se je ta ujela na vreči za kruh, in ko pri vsej vnemi tega nista takoj zapazila, je priiskočil podčastnik in pomogel; ko je oče sedel na slamo in mignil sinu, da sede na tornistro, so vsi obrnili poglede od nju in se začeli med seboj razgovarjati, da ne

»Tamle pod tono jablano sedeva!« je rekel Janko.

»Kakor hočeš!«

In zopet sta umolknila.

»Kje se snideva!« je mislil reči oče, pa ni mogel.

»Da ste morali i Vi priti!« je mislil sin, pa ni izgovoril, ker se je bal, da bi omenil očetu neprijetno zadevo.

Oče je sedel tik k jablani in se na-

Janko Kern

iz Kokrice pri Kranju; bolehen je umrl v bolnici v Postojni; kongreganist — počivaj v miru v Marije matere naročju!

Alojzij Prek

četovodja iz Gabrij pri Dobrovi, je padel dne 1. nov. 1915 na laškem bojišču. Na svidenje nad zvezdami!

Pavle Grubelnik

iz Kort na Koroškem, je ranjen umrl na Dunaju dne 23. novembra 1915.

Počivajta v miru!

Jože Grubelnik

iz Kort na Koroškem, je prebil karpatske bitke, zmrzel umrl v bolnici na Ogrskem.

Feliks Mrak

iz Rakovca pri Podmelcu. Bil je pridelen četam v Premislu. Pogrešan je od oktobra 1914.

Da bil bi ne za vedno!

Janez Tavčar

od Sv. Lenarta nad Škofjo Loko, umrl kot pomorščak v Pulju dne 20. marca 1916. Na svidenje v nebesih pri Bogu!

vojak nadaljeval: »Pokorno prosim, da bi povzročili, da bi prišel na našo stotnijo, bil pridelen mojemu vodu in mojemu roju — —«

»Kaj govoriš tu! Ne vem, si li zmešan, ali si planil iz spanja in prišel k meni iztresat sanjarije! Ne razumem te!« je rekel poročnik v strogem tonu.

Mladi Zelan se je pri tem tonu streznil in se zavedel položaja. Še bolj ko dosedaj je zravnal hrbet in vzbočil prsi in pritiskal roki na šive hlače: »Gospod poročnik, pokorno naznanjam, moj oče je prišel s stotnijo, ki bo spopolnila naš bataljon —«

»Tvoj oče?«

»Da!«

Zelan je vzdržal začuden pogled, ki mu ga je privoščil poročnik in nato nadaljeval:

»Pokorno prosim, gospod poročnik, da bi —«

»Dobro, dobro. Zgodilo se bo!« je rekel poročnik, vrigel kapo na glavo, pripasal sabljo in že odhajal. »Bodi brez skrbi« je rekel v navadnem, človeškem tonu, ki ni prav nič spominjal na strogo službenost.

In poročnik je storil, kar je obljubil. Uro pozneje, ko je bila novodošla stotnija razdeljena med štiri stotnije bataljona, je sin že jemal puško očetu z rame, ga vedel na pod in preskrbel dobro mesto za spanje: ob steni, poleg sebe. Vsi novodošli so drugače dobili najslabša mesta, ker kdor prvi pride, pač prvi melje — ali mlademu Zelanu ni nihče ugovarjal,

bi motili očeta in sina; četovodja je izvlekel zapisnik in svinčnik, da si napiše potrebne reči o novodošlem »rekrutu«, pa je zopet spravil oboje in rekel sam zase: »Ko se izgovorita, potem ...«

Ali Zelana nista govorila, ko da jima je kdo zamašil grli, sta sedela eden na slami, drugi na tornistri. Toliko sta si imela povedati, ali začeti ni mogel ni eden ni drugi.

»Če bi šla na vrt ...« je pretrgal molk sin in vstal. Tudi oče se je dvignil

slonil s hrbtom na deblo, sin se je zleknil v travo, podprl glavo z obema rokama in pogledal očeta. Sedaj sta bila sama in nemotena.

»Oče ...«

»Janko ...«

Sin ni vzdržal pogleda, zazrl se je po vrtu in vprašal mehko ko da bi se bal s trdo besedo razžaliti in onečastiti predmet, o katerem vpraša: »Kako je doma?«

»E, Janko, ko bi vedel, kako je sedaj!

Ko sem bil še doma, takrat je že še šlo ...«

»Mati so mi pisali,« je rekel hitro Janko, da prestriže očetu neprijetne misli, »da ste odšli na bojišče.«

»Kdaj si dobil pismo?« je oživel oče.

»Predno smo šli predzadnjič v prve postojanke. Čakajte, kakih štirinajst dni bo od tega!«

»Jaz nisem dobil že dalj časa nobenega glasu! Kaj še pišejo?«

»Da molijo za nas vsak večer. In če se kje snideva, naj takoj piševa domov, da bodo znali. To jim je največje veselje, če dobijo od mene pismo ...«

»Vem, vem ...«

»Potem so mi pisali, da je France po Vašem odhodu prevzel vse gospodarstvo v ro-

ke, tako da ga je veselje pogledati, kako je naenkrat postal vseoder in vseoblasten s svojimi šestnajstimi leti. Nič noče znati o tem, da bi mati ali Micika prišla za moška dela. Tonček in Anica imata živino na

Naša gorska patrolja. — Slika razločno predstavlja, s kakimi težkočami so združene vojne operacije na jugozapadnem bojišču, kjer zahteva težko dostopen gorski teren mnogo opreznosti.

in mu sledil. Računski podčastnik je za-trjeval, da mu v njegovih petnajstih letih službovanja ni prišel enak slučaj pod roko. In celo med častniki je vzbudil slučaj, ki ga je navedel poročnik, pozornost.

glavi. Na pašo hodita zjutraj in popoldne, pokladata sama, čistita hlev sama. In o malem Jožeku pišejo, da teče vsaki dan dvakrat iz šole grede na pošto in vpraša, če je prišlo pismo »od našega Jankota, ki je na vojni.« In če pride pismo, tedaj teče s pismom domov ali na njivo ali celo v vinograd, samo da nas najde. In že od daleč kriči na vse grlo: »Pismo, pismo, pismo od Jankota.«

Janko je zapazil na očetovem obrazu, da je udaril po nemili struni, zato je hitro nadaljeval: »Kadar pride pismo, pišejo, stopijo vsi skupaj, najnujnejše delo jih ne bi zadržalo od tega! Navadno prečitajo mati sami na glas pismo, potem roma zopet pismo iz roke v roko in vsak ga prečita še enkrat sam...«

»Kakor tedaj, ko sem bil še jaz doma.«

»Ne veste, oče, kako sem zmeraj vesel, kadar dobim od doma pismo! Kakor da se z njimi razgovarjam, občutim, in vse, kar mi pišejo, mi je tako živo pred očmi kakor da sam vidim in doživljam!«

»Kaj so ti še pisali? Ali je bila Micika samo omenjena? Nič več ni pisanega o njej?«

»Samo omenjena je bila!«

»Bom ti pa jaz povedal kaj več o njej! Spominjaš se, da si pisal iz bolnišnice, ko si bil ranjen? — moj Bog, niti ne vprašam te! — Kaj se je čisto zacelilo? Te nič več ne boli?«

»Prav čisto nič! Krogla je šla samo skozi meso! Tri tedne sem ležal na postelji, dobro jedel in pil! Četrty teden sem že romal nazaj na stotnijo! — Kaj je bilo tedaj, ko sem pisal?«

»Ravno v nedeljo sem dobil pismo. Nisem ga hotel potoma odpreti, samo da bo veselje doma tem večje. Ko pridem torej domov in smo bili vsi zbrani, ga odprem. Le pomisli si, kako nam je bilo, ko sem prebral prve vrstice in izvedel, da si ranjen. Mati je zajokala, drugi so se stisnili tesneje k meni in napeto zrlili v moj obraz, ko sem čital dalje. Tedaj si pisal o tisti bitki, v kateri si bil ranjen. Kako sta bila skupaj s sosedom Janezom, kako se je pri naskoku naenkrat zgrudil — ko sem prečital te besede, se je Micika naenkrat zdrznila, mi iztrgala pismo z rok, pogledala na tiste vrste, nato spustila pismo, da je padlo na tla, si zakrila s predpasnikom oči in odhitela ven. Niti malo je ni več zanimalo, kaj pišeš dalje. Vsi smo bili osupli. Da se je

nekaj kuhalo med njo in sosedom Janezom, sem slutil, ali da je tako globoke korenine pognalo...«

»No?!« je postal Janko nestrpen.

»Kratko in malo: ni bilo shajati z njo od tega dne! Solzne oči ob vsaki priliki,

bilo končno tega dovolj; rekel sem ji neko jutro, ko smo kosili na onem travniku na rebru, in sva midva pognala svoja reda daleč pred Francetom: »Čuješ, Micika, saj ni, da bi moralo biti najhujše s sosedom! Ti nisi ni prečitala, kar je pisal Janko,

da so bili tisti dan odbiti in da je mogoče, da je padel Janez le v ujetništvo!« Ničesar ni odgovorila, pridno je kosila dalje in se trudila, da se oddalji od mene. Ali jaz se nisem dal kar tako odbiti, ker se mi je smilila! Nabrusil sem koso in jo krepko pognal za njo. »Micika, pomisli samo, o kolikih se je že čulo, da so padli, pa so pozneje pisali iz ujetništva! Ranjen je bil, pa so ga ujeli...«

»Zakaj ste se naenkrat začeli toliko zanimati zanj! Pa ravno meni toliko pripovedujete o njem!« je rekla, ne da bi se ozrla. »Zakaj ravno meni?«

»I, zakaj! Ravno slep bi moral biti človek, da ne bi zapazil...«

»Prav ničesar ne more zapaziti! Kaj si le mislite! Prav nič...«

Tisti dan in še par dni pozneje se me je ogibala. Niti svojih ljubljensk, rož na oknu ni več zalivala, tako jo je prevzelo. Da si jo videl, ko je prišlo sosedu pismo iz Rusije! Sam ogenj in vroča žerjavica je je bila! Ni imela dalje obstanka doma! Rože na oknu so zopet dvignile bujno cvetje; če je bila sama, je polglasno pela; če je bila na delu, se je prepirala s Francetom; če je bila pri jelu, se je šalila z malimi, samo da ji ni bilo treba govoriti z menoj. Jaz pa sem si samo mislil: »Prav nič...« in je nisem hotel motiti v veselju! Še sam sem bil vesel!«

Oče se je nasmejal — prvi smeh, ki ga je čul Janko, odkar sta tu skupaj. Tako zaupen je bil oče kakor še nikdar poprej! O takih in podobnih rečeh sploh ni dosedaj goril z njim. In še Jankota je prevzelo veselje.

»Pa kako je drugače v vasi?«

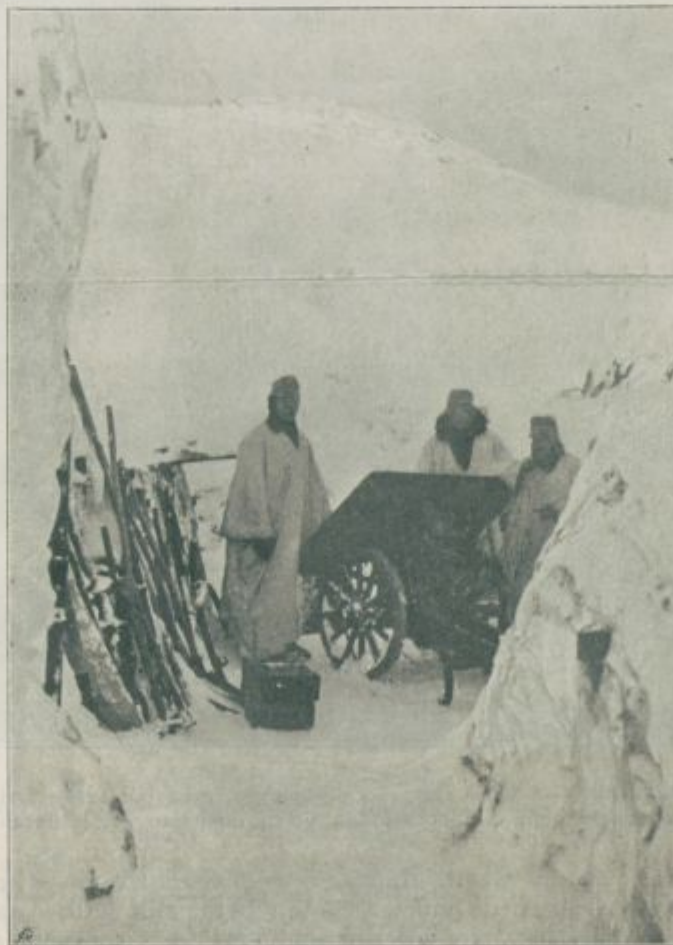
»Postarem, samo s to razliko, da fantov manjka. In vsak, ki te sreča, te vpraša: jeli vaš pisal. Odgovoriš: da! Pa vaš? — Naš molci že toliko in toliko časa! Pozdravite vašega, če pišete, in ga prosite, naj sporoči kaj o našem in mu reče, naj piše! — Vidiš, če smo ti pisali, da te pozdravlja vsa vas, smo pisali resnico! Dandanes se govori doma samo o vas, ki ste na bojišču!«

»O nas, ki smo na bojišču!« se je nasmejal Janko. »Moramo

Gorski top pred izstrelom v višini 2800 metrov.

ko je mislila, da je nihče ne vidi; zamišljena pri delu, nevesela pri jelu, najrajši sama v svoji kamri, ali na vrtu, odkoder je lahko gledala na sosedov vrt. Meni je

Namerjen gorski top v višini 2400 metrov.

pisati domov! — Napisala sta dopisnico kar na kolenu, kakor se je Janko že naučil, da se mu je oče čudom čudil.

»Pristavi, da pismo sledi!« je rekel oče, ko je sin prečital skromne in tihe besede, ki so vkljub temu toliko govorile.

»Jutri piševa pismo!«

»Menažal« je zaklical nekdo na vrt. In oče in sin sta se dvignila, sin je peljal očeta in ga začel vpeljavati v novo življenje. Pojasnil mu je pomen jedilne skledice, ki ne služi samo pri zajtrku, kosilu in večerji — če se sploh dobi vse troje na en dan — ampak more služiti tudi mesto piskra, ponve; pomen mesnih konzerv, ki se jih ne sme pojesti brez dovoljenja, drugače kazni; pomen vreče za kruh, zlasti — recimo — pri ofenzivi, ko ne pride vedno kuhinja do stotnije, ki slučajno koraka skozi zapuščeno vas; pomen lopatice na tornistri, da se more človek sam zakopati. Janko je vse svoje utemeljevanje podkrepil s pripovedovanjem, kje in kako je sam uporabil dotično stvar, in kako vse drugače bi mu bilo, da je ni imel. Oče je samo gledal in se samo čudil, koliko je že skusil in prestal njegov Janko. Kramljali so kot kje v domači vasi; zunaj se je čulo grmenje topov — nihče ni z besedico omenil tega. Domača vas in domača polja, žene in otroci, domača dekleta in matere; včasih je bilo lepo — in zopet bo, kdor doživi; včasih je bilo težko tam gori v Galiciji — pa se vse prestane in zopet se vrnejo boljši trenutki kakor na primer sedaj; zopet bodo šli v strelne jarke, zopet ne bo najboljši — ali enkrat bo i tega konec. Kdor doživi — blagor mu ...

(Konec prih.)

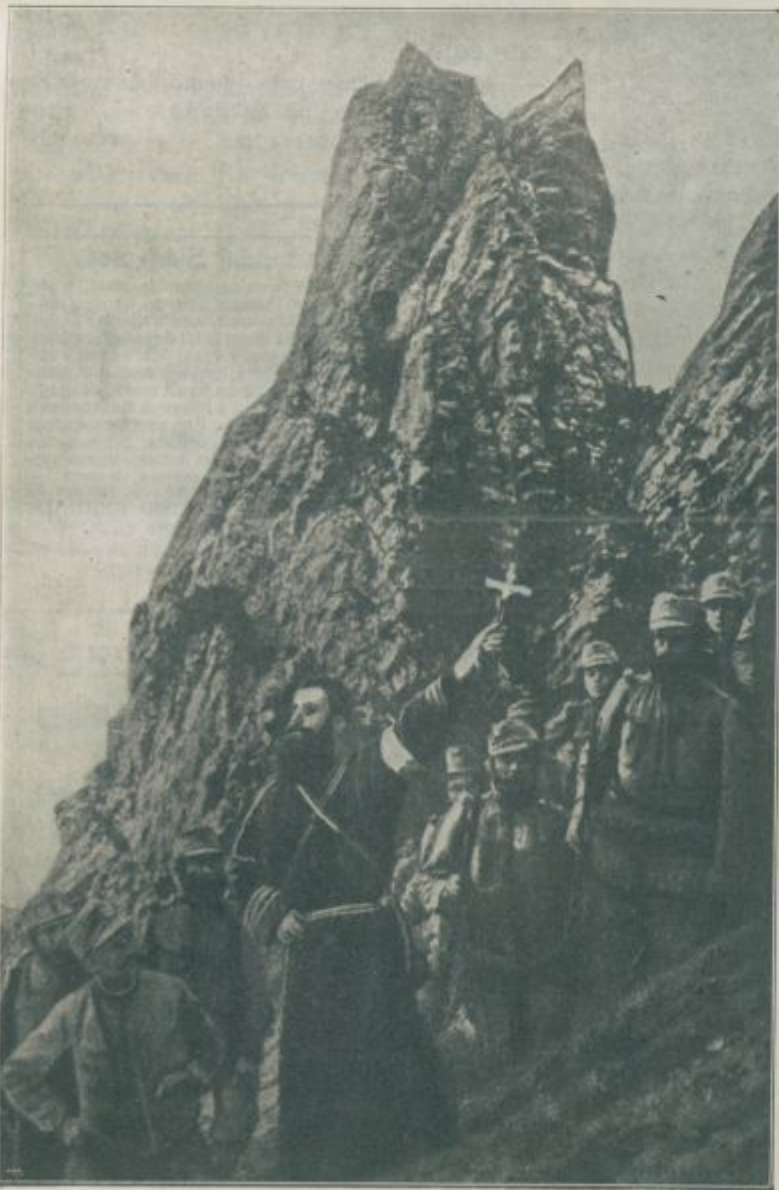
Svetovna vojska.

2. junija. Med Skagerakom in Hornsrefom na danskem obrežju se je vnela 31. maja velika pomorska bitka, ki je trajala od štirih

goče reševati potapljaajočih se mornarjev. Ta bitka je v dušo zadela angleški ponos. Angleži so mislili, da so neomejeni gospodarji na morju, a pokazalo se je, da so tudi na morju ranljivi. Razburjenje med Angleži je veliko, ker se je potopilo toliko moštva in toliko odličnih mornarskih poveljnikov. Ta bitka, ki se je tako neugodno končala za Angleže, je zelo po-

Italijanske krogle, ki niso eksplodirale.

Tirolci pred naskokom.

popoldne in se nadaljevala skoro celo noč. — Angleško brodovje je štelo kakih 64 velikih ter bojnih ladij in poleg tega še polno torpedov, rušilcev in podmorskih čolnov; nemška mornarica je imela okrog 45 velikih ladij poleg manjših kakor Angleži. Pa vkljub premoči so vendar doživeli Angleži tudi na morju velik poraz, izgubili so devet velikih ladij in zato niso dosegli svojega namena, da bi prodrli nemško brodovje. Nemci so izgubili štiri večje bojne ladje. Na obeh straneh je bilo potopljenih mnogo manjših ladij. Mornarjev so malo rešili, ker se je mnogo ladij potopilo v ponočnih bojih. Angleži so izgubili v valovih čez 7000 mornarjev. —

Boji so se pričeli v razdalji 13 kilometrov, v teku bojev sta se sovražnika za hip približala, a ste se zopet oddaljila; angleške ladje bi bile rade obkolile nemško bojno pomorsko moč. Ponoči se je nadaljeval boj s torpednimi napadi in ta del bojev je bil posebno strašen, ker ni bilo mo-

nizala Angleže, ki so posebno zadnji čas v svoji ošabnosti svetu naznanjali, da so iz angleškega slovarja črtali besedo »mir«. Še en tak poraz, in Angleži bodo to besedo zopet našli v slovarju svojega ponižanega napuha.

3. junija. Naše čete prodirajo trajno s Tirolskega na laško ozemlje, vzele so utrjeno postojanko Mandriello; pri Arsiero so se polastili Monte Barco. Na črti Monte Cengio—Asiago so se uprli Lah z velikimi silami in zato so se na tem bojišču vneli hudi boji. Naše čete so vzhodno od Monte Cengio pridobile več postojank, vzele so vas Cezuno. Ta dan je bilo Lahov ujetih 5600 mož in 78 častnikov, trije topovi, 11 strojnih pušk in 126 konj.

4. junija. Pri Verdunu neprestani boji, nemške čete počasi prodirajo. — Na Kavkazu so Turki ustavili rusko prodiranje, pregnali so Ruse iz Mairan-gorovja in se polastili teh okolico obvladajočih višin. — Pri Solunu se pripravljajo od obeh strani, da prično z napadi. Bolgari so zasedli važne točke na grškem ozemlju.

5. junija. Rusi so pričeli s svojo že dolgo časa napovedovano ofenzivo. Na celi bojni črti med Prutom in Styrknijem se je razvnela huda bitka. Severnozhodno od Tarnopola je sovražnik udril v naše jarke, pa so ga naši zopet pregnali. Pri Novem Aleksinejcu in pri Dubnu je ruske napade razpršilo naše topništvo. Pri Sapanovu in pri Olyki se vrše boji. Vse kaže, da pridemo sedaj do odločilnih bojev; ako se posreči, odbiti vse te velikanske ruske navale, tedaj bo za napade zlomljena ruska vojna sila. Zdi se, da vse vojskujoče se države hočejo sedaj odločilnih dogodkov.

6. junija. Velike bitke v 350 kilome-

trov dolgi črti se bijejo na avstrijsko-ruski meji. Rusi napadajo z velikimi silami. Severno od Okno so se naše čete po hudih bojih vsled razstreljenih svojih postojank umaknile kakih pet kilometrov nazaj v svojo pripravljeno obrambno črto. — Pri Jaskovcu ob dolnji Stripi so bili vsi napadi odbiti. Zapadno od Trembovle so naši topničarji pregnali napadajočega sovražnika. — Zahodno in severno zahodno od Tarnopola so bili povsod hudi boji, napadi sovražnikovi povsod odbiti. Tudi pri Sapanovu niso mogli Rusi doseči nobenih važnih uspehov. Med Mlinovom ob Ikri in med Olyko boji še niso odločeni.

6. junija. Naša pomorska letala so pohitela v S. Donna di Piave in v Latisano, kjer so napadla kolodvore. Naša zračna letala pa so obiskala kolodvore v Ali in Vicenzi. — Meseca junija smo v bojih z Lahi ujeli 9700 mož, 184 častnikov, 13 strojnih pušk in pet topov.

6. junija. V Armeniji, odkoder so vzeli Rusi mnogo čet na gališko fronto, so pričeli Turki napadati in so iz raznih postojank pregnali ruske čete. Boji se vrše južno od Erzeruma, pri Haiburtu in v okolici Bitlis.

6. junija. Nemški kancler je v državnem zboru povedal, da je Nemčija bila voljna skleniti mir, a nemško ponudbo so sovražniki z zasmehom odklonili. Zato sedaj ni, da bi govorili o miru, treba pa se vojskovati toliko časa, da dosežemo popolno zmago in končni mir.

7. junija. Zelo močne ruske sile so napadle v Volihiniji; naše čete so se umaknile v postojanke pri Lukcu, sovražnik nas ni posebno motil ob tem premikanju. Povsod drugod na dolgi fronti smo odbili vse napade. Ujeli smo pri Okni 1700 Rusov.

7. junija. Angleški vojni minister lord Kitchener je utonil na oklopni križarki »Hampshire«, ki se je ob škotski obali vozil na Rusko s posebnim kraljevim pismom. Ta mož je bil eden najbolj trdovratnih zagovornikov vojske na Angleškem.

7. junija. Nemci so pri Verdunu vzeli z naskokom oklopno trdnjavo Vö. S tem so pridobili Nemci važno postojanko, ki jim omogočuje kmalu približati se Verdunu.

Anton Kržič ob sedemdesetletnici.

Skromno in tiho kakor je preživel vse svoje dobrih del bogato življenje je obhajal te dni veleč. gospod Anton Kržič,

Kanonik Kržič.

častni kanonik, c. kr. profesor v p., vitez Franc Jožefovega reda, svojo sedemdesetnico v nezlomljeni moči, v čvrstem zdravju in še vedno pri delu kot urednik »Vrtca«, »Angelčka« in »Detoljuba«. Kanonik Kržič slovi kot katehet-strokovnjak; on je preživel vsa svoja delavna leta v pouku in vzgoji mladine, dolgo vrsto let kot katehet pri Uršulinkah v Ljubljani in potem profesor na ljubljanskem učiteljskišču. Pisal je veliko za razne liste, dobro znana je njegova knjiga »Osmero blagrov«, ki je izšla že v drugem natisu, preložil je na slovenski jezik Frančiška Salezija, »Filotejo«, izdal nebroj mladinskih spisov in še sedaj neutrudljivo urejuje tri mladini namenjene liste. Prof. Kržič je posebno skrbel za svoje učiteljskišnike; ustanovil je zanje podporno društvo »Pripravniki dom«. Ime kaže, kakšne namene ima s tem društvom. Rad bi oskrbel učiteljskim kandidatom dom, kjer bi se pošteno vzgojevali in temeljito izobraževali.

V teku nekaj let je s svojo vztrajno agitacijo, z dohodki od svojih listov in z lastno podporo zbral kanonik Kržič v ta namen blizu 150.000 kron; upanje je torej opravičeno, da se sčasoma tak dom postavi, ki bo za kanonika Kržiča »monumentum aere perennius«. Dočim drugi pri sedemdesetih letih počivajo, on še vedno dela marljivo kakor mravlja. Cerkev in država sta ga odlikovali in s tem priznali njegovo vsestransko blagoslovljeno delovanje; dobri Bog pa, ki edino Njemu posvečuje vse svoje življenje in svoje delo, ga osrečuje v pozni starosti s telesnim in duševnim zdravjem, in mi le iskreno želimo, da preživi kanonik Kržič še mar-

sikatero leto v naši sredi, z besedo in vzgledom nas spodbujajoč na delo za vsestranski napredek, zlasti za živo versko mišljenje in življenje.

Na mnoga leta!

Samogoltnež.

»Kupil si danes na trgu gos za 20 kron, pa zakaj, kakor praviš, boš ženi rekel, da si dal zanjo 30 kron?« — »Veš, ona je tako skopa, da si ne bo upala nobenega koščka pojesti.«

Vojna poroka.

»Čudno, dve leti sem že oženjen, pa še ne vem, če moja žena zna kuhati.«

Letovičarji leta 1916.

»Ali smem gospodo prositi za zračne in svetlobne karte?«

Modrijan.

»Ali se po vojski oženite, gospod doktor?« — »Ne, po vojski bi jaz rad v miru živel.«

Pomanjkanje mila.

Učitelj: »Za božjo voljo Jurček, kako si umazan!« — Učenec: »Ker je milo tako drago, so mama rekli, da imamo v tednu dva mila prosta dneva.«

Pregoreč.

»Dragi Karlo, ali bi mi mogel ti kedaj postati nezvest, da bi kako drugo poročil?« — »Nikoli! Ti si moja nevesta in ostaneš — na veke!«

Čašo čaja.

»Ali želite čašo čaja, gospod častnik?« — »No, če ni vina, pa ga dajte!« — »Prosim, z rumom ali brez ruma?« — »Če mogoče, brez — čaja!«

Mama, daj Sida-medu,

ki je najcenejša in najboljša jed s kruhom. Ceneno, izborno, okusno hranilo je Sida-med, napravljen iz umetnega medu. Med je bil dosedaj predrag, sedaj je lahko v vsaki hiši vedno v zalogi in se uživa lahko v vsak dan, osobito kot maža za kruh mesto dragega surovega masla, s čimer se doseže jako znaten prihranek. Ena sama poskušnja Vas bo o tem prepričala. Nadomešča mnoga druga draga jedila. Vsaka gospodinja prihrani mnogo denarja. — En zavojček velja 35 vin. Dobiva se pri razpošiljalnici JOSIP BERDAJS, Ljubljana 16, Zeljarska ulica. — 6 zavojčkov Sida-medu 2 K po povzetju ali če se pošlje denar naprej.

Na pot v življenje!

Na pot v življenje, sinko, sveta prosiš:
Kako bi skozi labirint se varno zviljal.
„Klobuk na glavi, glej, da trdno nosiš,
Ker z glave ti ga marsikdo bo zbijal.“

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrirana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specerijskega blaga;

zalogo najboljših mlekarških izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;

zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);

zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;

zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

Pred desetimi leti.

Potrebno je, da si od časa do časa uredimo tudi svoje zasebne stvari. Popoldan velikonočne sobote je kakor nalašč za to.

Brskam in premetujem svojo korespondenco. Ni sicer baš velika, vendar moram nehoté pomisliti, koliko grošev se takole zmeče za pošto...

Pa mi pride pod roko karta starega službenega tovariša, ko mi je pisal pred letom dni:

«...pravi, da bo za Velikonoč že Ruse lovil...»

Slok mladenič, odkritosrčnega pogleda ter vljudno-živahnega vedenja je bil prijatelj V. Mlad po letih, a zrel mož po dejanjih. Skoro ni bilo prireditve, kjer bi ne sodeloval, tako pri gospodarskih kakor zabavnih, pri predstavah, petju in mladeniških organizacijah. Skratka: bil je duša vsega tedanjega tam še jako skomnega slovenskega gibanja, in lahko trdim, da je malo Slovencev onkraj Karavank, ki bi ne poznali nekdanjega —!

Bilo je tisto zimo, ko je dosegel koroški mrz menda rekord. Kot novodošel tujec imam navado, da v prostem času stikam zdaj tu, zdaj tam, kakor se pač malo mora v svrhu pridobitve takozvanih »krajevni pojmov«.

Ko me nekega večera potisne mrz zopet skozi neke »nove« duri, sem stal v — svojim razmeram primerni gostilniški sobici, ne luksurjozni, a snažni in — kar je bilo največ vredno — prijetno zakurjeni. Ej, huda je, kadar človeka zebe takole pri tridesetih stopinjah...

Tam v bližini Kardinalskega trga — ulico sem pozabil — je bil ta lokal. Tam v prijaznem kotičku je sedel, tam večerjal svoje priljubljene, po koroško »pošrekane« fižole itd. A ne sam. Mladenč enake starosti, krepke postave in kaj elegantnih črnih kodrov, mu je družbo tvoril. Bil je učiteljščnik K.

Mirno, polglasno, a vedno z neko vnemo sta debatirala v slovenskem jeziku.

Kako nekaj neizrazitega zavalovi v duši človeka, če v tujem — recimo — kraju sliši svojo materinščino, osobito, ako je to po daljšem času! Res je, res, tam je ni preveč. In še ta, ki je, — je raztresena...

Uvažujoč izrek, da človeku ni dobro samemu biti, sem se jima enostavno pridružil tretji Slovenec. Ker smo se še večkrat shajali, sem imel dovolj prilike, spoznati in prepričati se, da sta možakarja poštenih in plemenitih nazorov.

»Vse za narod, št.!« dejal je često prvi, zamišljeno zroč predse, bobnaje s prsti po mizi. Ta vzpodbuda je bila običajno nekaj znak zaključitve večera.

Vzklje naj sad — sejan v dobro zemljo slovenskega naroda!... Vse je tako lepo napeljeno, vse tako lepo in načelno urejeno...

A vreme, obzorje?... Jasno! Jasno? Nad nami pač. A tam daleč, daleč za političnim horizontom so se pa kopičili in gostili sicer polagoma a nevzdržno težki oblaki, ki so imeli rositi krvavo-črni dež.

Zahrumela je vojna...

Kakor tisoči onih, ki niti oddaleč niso imeli pojma o vojaškem stanu, tako sta tudi moja znanca zamenjala svoje nazore za — povelja, pedagogiko je nadomestila disciplina, mesto peresa — puška — — — — —

Tam na bojnih poljanah grme topovi — v zaledju pa se ovekovčujejo imena in čini branilcev domovine...

Kupim časopis. Brzjav, uvodni članek, dnevne novice. — Stoj!

»Na severnem bojišču je padel...«
Tako prvi. Koj v prvih dneh po blisku na jugu pa:

»Pri... je...« — — —

Davno že sem zapustil oni kraj in pozabil moža. In danes se ju spominjam!

Še stoji ona hišica, še menda »mamka« kuha kakor nekda, in stari »oča« menda še poseda pri gostih in kramlja z njimi v mehki koroški slovenščini — a dveh gostov ni več! Na klic očelnjave sta hitela za narod, domovino.

Kakor poprej vedno skupno, tako sta tudi na bojiščih skoro istočasno zapisala na zgodovinski list z rdečimi črkami svoj finale.

Tam na severu nekje je narahljana zemlja; tam na jugu je navrhan kraški kamen — po desetih letih...

Občutki vojaka v metežu bitke.

Francoski časnikar je obiskal fronto na Lotriškem. Vprašal je osivelega častnika, moža mladega, izmučenega obraza, kaj pove moštvo, kake vtise in občutke ima v boju.

Častnik se je nasmehnil bridko poročevalcu, ki je prihajal iz varnega zaledja, iz udobne uredniške sobe, da poroča z lepimi besedami ljudem, ki sede na varnem, v svojih udobnih stanovanjih, in je pokazal na pogorišče vasi:

Vojaki, ki leže tam posamič ali v tropah, ki sede resno in negibno ob svojem bornem ognju ali ki begajo zaspano in skoraj nevede po njem, so bili včeraj več ur v boju in se vračajo v par dneh zopet v ogenj.

Njih duše, skrčene in stisnjene same v sebe vsled predolgega pritiska grozot, raz-

Višji vojak: »Vi, mož, ali ne veste, da morate častnika pozdraviti?« — Mož rekrut: »Ponižno javim: v šoli so nam rekli, da s čikom v ustih ne smemo nikogar pozdraviti.«

vijajo le počasi svoja zmendrana krila, se kopljejo v blagodejnem miru, ki jih obdaja, se trudijo — ne da bi zbrale vtise, ampak da bi jih pozabile. Njih telesa pa ostajajo trda, kakor da so jim odpovedali in ohromeli udje, obdrže lego, ki jim jo je določila potreba pri bojevanju: zdaj skrčena sama vase, pripravljena v krčeviti skok, v trepečem naporu vseh živcev, zdaj zvita kakor od bolečin v kroglu, stisnjeneh ram, vpadenih prs, zaokroženega hrbta — nudeč tako kolikor mogoče manj torišča smrti, ki se ozira iz zraka in gorâ po polju...

Ni se vam treba truditi, da bi jih izpraševali o njih vtisih, o njih doživljajih, njih spominih. Dobili bi komaj besedo v odgovor, in če bi izvlekli tudi kako drobtino, pojasnila o njih dušnem stanju ne dobite. Zmeda boja je nekaj, kar se more doživeti, dopovedati se ne dá.

Kaj vam pravijo? Da je v tem peklu minuta dolga kakor večnost, da drve dnevi kakor da bi bili hipi v nepovratno noč preteklosti, da ne vemo več ali imamo dan ali noč, da ne vemo ali nas zagrinja večerni mrak ali nam vstaja jutro. V tej besno pridirjavajoči nesreči, ki pretresa zemljo in nebo, ki meče stoletna drevesa, kakor da so pleve, v zrak; v tem tulečem grmenju različnih vrst ognjenega orožja, ki je kakor izbruh ognjenikov; iz tega tuljenja, kjer ne moreš razbrati posameznega glasu, v tej neprestani viharji nevihti, ki raztrešča človeške hraste in razcefrava meso živih, ki ubija živce, ki premetuje ravno tako oblastno človeški kakor zemljin drob — v vsem tem nedopovednem, se mi zdi, da se polastita vojaka dva si popolnoma nasprotujoča nagona, ki se mesarita medsebojno, od katerih pa ne zmagata nikdar popolnoma drug drugega: Nagon, da bi prešel v nebit, da bi spal, samo spal, da bi prišel onkraj vsega gibanja in čuvstvovanja, da bi zapustil sam sebe, se začepel tako negibno, da je treba samo, da se ustavi srce in tu bi bila smrt odrešiteljica. Drugi nagon je razjarjeno sovraštvo, ki je nemirno kakor izbičan konj, ki zavzame mesto uspavanega razuma, ki hoče gledati, prežati, plezati, ki se zanohta in zagriže v sovražnika, ki je vedno pripravljeno na naskok in na udarec, ki se ojačuje za hipe grozljivega ročnega meteža, ki meri, strelja in preži, da ne bi ugasnila poslednja pojemajoča iskra moči volje, edina zvezda stalnica v tej nepredorni noči, da ne bi ugasnila v senci prepada, ki odpira vedno bliže svoje globoko žrelo, prepada smrti.

Kdo bi zmozel proumeti in povedati omotično, divje sukajočo se zmedo, vrtinec skoraj nezavednih, zbadajočih, bolečnih občutkov in čutil? Posneti z mislijo in povedati, to bi bil nadčloveški napor za uboge možgane, ki so pretreseni od tolikih sunkov in so izgubili zmožnost, da bi mislili in se spominjali, kakor izgubi preluknjana posoda zmožnost, da bi držala vodo. Le tuintam sine iz valujoče megle mrzlično razburjene domišljije kakor blisk, ki razsvetli hipno kak posamezen dogodek iz verige dogodiljaev. Tako vidim sključen hrbet črnovojnika, ki je dobil v odmoru med bojem ukaz, da poišče mrtve. Sključen hodi po ravnem polju, obrača mrliče in — najde med njimi svojega sina. Vidim ga, kako lomí in veže vso noč veje, ob toči strelav, da zavije in zakoplje sina v znak svoje ljubezni. In vidim mladeniča prostovoljca, kako hiti na čelu čete na napad, v ustih belo cvetko ledinščico, in vidim, kako ga zadene strel v obraz, bela cvetka pordi...

Ječmena za kavo! Listi poročajo, da dobe pivovarnarji nekaj ječmena iz Nemčije. Kaj bi ne bilo bolj potrebno, da bi dobile ta ječmen tovarne, ki ga žgo za kavo. Matere in gospodnje pogrešajo bridko žitne kave, ki se je bila tako udomačila, ki je redila otroke in ni praznila žepov. Ker ni žita, se je porabilo več prave kave in rastejo njene cene. V mnogih hišah je kava za večerjo, mnogo ženâ in žensk sploh živi večinoma ob kavi. Marsikatera uboga ženska duša se bo ločila vsled pomanjkanja kave in sladkorja iz tega sveta, ki nima več tolažbe zanjo. Kaj naj pa kuhamo za za-

jutrk? Kava se pije za silo tudi brez mleka in sladkorja, čaj ne more biti brez sladkorja, prežganki je treba masti, čokolada in kakao sta se tudi podražila. Samega kruha za jutraj bi šlo preveč, ne glede na zdravje malih otrok. Tuintam dobi gospodinja še kak liter opranega ječmena in ga sežge doma. Tega ječmena pride več in je boljši, če ga namoči dva dni v vodi, razprostre na situ in sežge, kadar se je osušil.

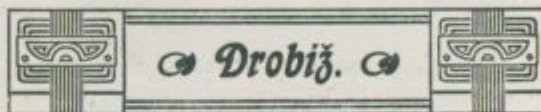
Bela kava brez mleka. Stepi rmenjak s sladkorjem, skuhaj kavo in zalij rmenjak z vodo. Taka kava je okusna in okrepi hitro človeka.

Kava iz korenja in smokev. Korenje ostrži, razreži in posuši v peči, sežgi in zmelji. Taka kava je zelo zdrava za ledvične in jeterne, je tudi dobrega okusa. Kdor ima, primeša lahko malo prave kave. Tako se žgo tudi smokev.

Kava iz ovsenega ali riževega zdroba. Sežgi, zmelji in pusti dobro prevreti. Za grizo, opešnost, vodenico in za silo je taka kava prav dobra.

Jajca. Za pripravo nekaterih jedi nam je jajce neobhodno potrebno, svežega jajca nam ne more nadomestiti noben umetni izdelek. Zato je pač skrajna potreba gospodinj, da se preskrbi z jajci, da prihaja dosti jajc za primerno ceno na naš trg. Mesa ni, sladkorja malo, masti ni, da bi bila vsaj jajca, ki se uživajo lahko brez masti in tudi brez ognja. Da bo več jajc v deželi, bi bilo treba splošnega dela za povzdigo kurjere in morda tudi ubranitve izvoza. — Zdaj pride pač nekaj jajc na trg, pravijo pa, da jih kmalu ne bo. Torej naj se preskrbe gospodinj z njimi. V hladnem prostoru že stoje nekaj mesecev, samo dotikati se ne smejo. V fižolu, rižu, kaši se drže prav dobro, tako tudi v suhem pepelu ali pesku, v peči. Zadoštuje tudi, če je vsako zase zavito v potiskani papir. Dobro je, če stoje jajca pokoncu. Kdor jih ne more shraniti, naj pa zamesi za več časa rezancev ali suhorja, bo prišlo vse prav. Do zdaj so peli v večini hiš makaroni in makaroni. Kdor ima kaj makaronov doma, naj jih spravi za pozneje, ko ne bo jajc. Na suhem se drže makaroni par let. V jajce na umak zatepi malo popra in sira, v vodo za kuhanje deni malo natrona, tako dobe jajca posebno dober okus in se prebavijo lažje. To zakrije tudi duh po motnem, ki ga imajo pomladi nekatera jajca, ker brskajo kure po gnoju. Vsako jajce je treba umiti pred kuhanjem ali preden se ubije, ker so lupine včasih umazane in dobi kuhano jajce ali jed duh. Ubijo jajce, ki ima zamolkel duh, postavi na odprto okno, kjer naj stoji par ur, pa ne na solncu. Trda jajca so kaj pripravno brašno potnikom, ker so tečna, nadomeščajo lahko kruh. Naše kmetice si vzamejo rade na pot trda jajca, — da so tako škodljiva, kakor trde nekateri, ni povsem res. Seveda ne sme biti trdo jajce več staro kakor 24 ur, in več kakor štiri jajca je vsakemu junaku preveč, otrokom in slabotnim pa je eno jajce čisto zadosti. Bolj zdravo je trdo jajce, če se kane nanj olja in kisa in primeša malo gorčice. — Napačno je, da cenimo pri nas najbolj kurje jajce, kajti račje jajce ima več redilnih snovi v sebi. Pavovo in puranovo jajce ima v sebi več tolšče kakor kurje ali račje in je okusnejše od račjega. Pavovo jajce ima tudi neki posebni vonj. Galebovo jajce diši po olju, golobovo je prav okusno, fazanovo in nojevo sta uprav slastni. Ptičja jajca so večinoma vsa užitna, vranino jajce slovi kot močno čarodejno, kdor ga uživa, postane močan in ljut. Veliko slavo uživa pribino jajce (Kibitz), ki je znano kot posebna delikatesa, pa ne zasluži tolike hvale, ker prodajajo prekanjeni nabiralci vranina in galebova jajca za pribina, in presegajo biserničina jajca po okusu pribina. Ker se pobirajo

pribina jajca tako zvesto, narašča njih cena, ker je ravno vsled pobiranja jajc vedno manj prib. Na Nemškem so začeli zato bolj gojiti kure-bisernice (Perlhuhn) in prodajati jajca, ki so trde lupine in se razpošiljajo lahko na daleč. Biserničino meso je slastno, je podobnega okusa kakor fazanovo ali kapunovo, posebno piščanci se prodajajo drago. Pri nas se vidi tuintam kaka bisernica, bilo bi dobro, če bi jih začeli bolj gojiti, posebno v gospodarstvih, ki meje na kako goščo ali hosto, kamor zlete bisernice rade ob slabem vremenu, če pa je kuram na razpolago kak skedenj za vedrenje, je tudi dobro. Bisernice, posebno piščeta, so občutljive za mokroto in mraz. Zato je treba posaditi jajca koncem majnika, podložje se lahko navadni kokoši. Valenje traja 26—28 dni. Piščancem dajejo izprva zmes skute in sesekljanega mesa in rmana. Najboljše je za prve dni rman z jajcem, potem proso, v mleku namočeno meso. Dokler je rosa ali mokro po dežju, ne smejo piščeta nikakor vun. Bisernica je jako ljubezniva in kratkočasna kokoška, znanega človeka pozdravi z glasnim pekerikanjem in spremlja gotov kos poti, potem se giblje nazaj. Ako se jemlje bisernici sproti jajca (razen podložka), znese do 100 jajc in koči šele avgusta. Gnezdo si izbere sama, kot koklja je zelo pridna.

Skrivnostna slika. — Pariški časopis »L'Oeuvre« je bil teden dni prepovedan radi prestopkov napram cenzurni oblasti. Ko je izšel zopet, je bil bolj bogat na vsebini nego kdaj poprej, jel je prinašati karikature in slike. Res, da izgube te slike na privlačnosti, kajti oko se utruji gledati vsak dan eno in isto, in »L'Oeuvre« je prinašal dan za dnem sliko gospoda častitljivega obraza, z visokim čelom, nagubanim v globokih mislih, oči modroslovca, skrite za očali, brada dolga kakor kakega očaka in lasje dolgi kakor ruskega popa. Znak častne legije v gumbnici je kazal, da zavzema ta gospod veliko mesto v upravi. In je ta gospod res imeniten in mogočen mož, je državni pravdnik Emil Gautier, predstojnik cenzurske oblasti. »L'Oeuvre« je uganila, da ni nikdo drugi na mestu, da izpolni vrzel v listu, kakor tisti, ki je vzrok grde bele lise. Slika državnega pravdnika brani bralcem, da bi se jim vzbudile državi nevarne misli, kaže jim, da bdi cenzurna oblast, govori jasno: »Kar bi bilo stalo tu, vem samo jaz, in ker vem jaz to — zato ne stoji tu.«

Narejeno mleko. Mleka primanjkuje povsod, a dočim skrbimo pri nas za otrobe in za obvarovanje molzne živine, poskušajo drugod, da bi nadomestili pravo mleko z narejenim. V Londonu so naredili poizkuse s sadom arasiehe. O tem je poročal britski »Medical Journal«: Arasiehov sad je jako bogat na maščobi, katere vsebuje 45 %, njegovo olje se uporablja tudi v zdravilstvu za bolezni uscalico. Ta sad se olupi in stisne in kuha v alkalni vodi, kateri primešajo raznih solnih snovi, ki bivajo v mleku. Kuhati se mora sad pri 100 stopinjah in dolgo. Ko se je kuhal dovolj dolgo, se precedi in predela z maščobnimi kisljinami. Nato stoji precejena moča dve uri, potem ji dodajo še mikrob, ki so mleku lastne in brez katerih bi ne bilo užitno. To mleko pride v Londonu za polovico ceneje nego pravo mleko, ker se porabijo lahko mastne preše za krmilo. Na videz se ne razlikuje arasiehovo mleko od kravjega ali okusa je baje jako zopernega. Tolažijo se s tem, da izgubi ta okus, kadar se primeša kavi.

Železni drobci v životu. Vselej ne more zdravnik dobiti kroglice ali kak drug drobec,

ki je prišel v život, ker je zašla stvar v kraj, kjer bi nastala po rezanju nevarnost za življenje ranjenega, krogla pa mu ne prizadene včasih nobene sitnosti; so ljudje, ki nosijo več let kroglo v glavi ali v životu, kar jim ne brani opravljati svoje službe, včasih si pa poišče taka mrtva stvar sama pot iz života. Pruski grenadir je bil dobil pri Wörthu kroglo v vrat, ki je ostala v životu. Leta 1880. je dobil slavni zdravnik Langenbeck 15 gramov težak kroglin drobec vun, drugo je ostalo. Leta 1891. je čutil grenadir, da se mu je naredila v vratu bula, ki ga je jako bolela. Šel je k zdravniku, da bi ga operiral. A preden je prišlo do operacije, je čutil neko jutro, ko se je prebudil naglo, da ima nekaj trdega v ustih, menil je, da mu je izpadel zob, pa je bil ostanek Chassepot-kroglice, ki jo je dobil v vrat pred 21 leti. — Nemški poštar je bil dobil leta 1870. strel v vrat. Črez 22 let se mu je naredila trda bula na vratu, moral je k operaciji in zdravnik je dobil iz bule odlomek čeladine verižice. Krogla je bila raztrgala verižico in je zagnala kosce v vrat. Tako je dobil neki vojak pri Kraljevem Gradcu rano v prsi, kamor je bil priletel drobec granate. Drobec mu je snel zdravnik iz rane, ki se je lepo zacelila. Črez 25 let se je naredila temu vojaku bula na hrbtu, ravno nasproti rane v prsih, bula je bila trda in hudo skeleča, zato je moral mož k operaciji. Zdravnik je prerezal bulo in našel 33 milimetrov dolgo sabljino ost, katero je bil gotovo odbil granatin drobec in zagnal v rano. Nosil je torej 25 let kosček sablje v prsih, ne da bi se zavedal tega. Koliko drobcev in krogel bodo pa nosili ranjenci iz sedanje vojne v sebi?

Pri zapečenosti in zaprtju si lahko oskrbimo olajšanje z uporabo odvajalnega sredstva. Vsakdo bi pa naj vedel, da imamo dvoje odvajalnih sredstev: drastično učinkujoča in nalahno učinkujoča. Drastična odvajalna sredstva nimajo redko za posledico draženje črevesa in se smejo torej jemati le z najskrajnejšo previdnostjo. Med nalahno odvajalnimi sredstvi, ki ne draže črevesa in so popolnoma neškodljiva, zavzemajo Fellerjeve žleodece krepčajoče rabarbarske kroglice z znamko »Elsa-Pillen« prvo mesto. Pospešujejo tek in prebavo ter jih tudi ženske in otroci radi vzemo. Naj bi ne manjkale v nobeni hiši, da bi bile v slučaju potrebe, pri zaužitju neprebavljivih jedil in želodčnih bolečinah vedno pri roki. 6 škatlic pošlje franko za samo 4 K 40 h lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 331 (Hrvatska). Tudi Fellerjev bolečine lajšajoči rastlinski esenčni fluid z znamko »Elsa-Fluid«, blagodejno vtiralno sredstvo, 12 steklenic za 6 kron se lahko obenem naroči. Množica priznanih pisem dokazuje, kako priljubljen je Fellerjev »Elsa-Fluid«, posebno kot brambno sredstvo za zdrave in za lajšanje bolečin onim, ki so postali bolni vsled prepiha, prehlajenja ali vlažnosti. (ci)

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za »Orle«, kokarde in pentlje z napismi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani
Odgovorni urednik Josip Klovár.